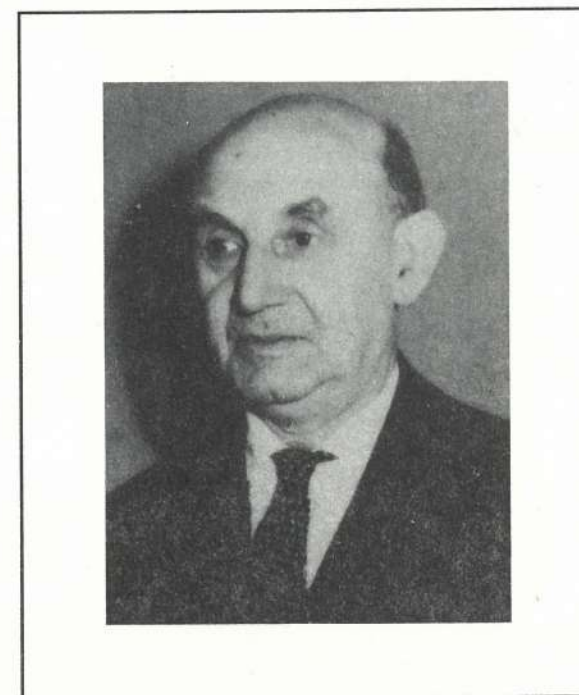

In memory
UDC 92 / 615 / 93 / 497.1

U S P O M E N

MR FARM. SAMUEL ELAZAR
(17. XII 1902 – 5. XII 1989)

Sve ličnosti njihovo djelo određuje, bar isto toliko koliko je ono samo njima određeno. Za mr farm. Samuela Elazara "stvarati" je značilo dati oblik svojoj sudbini. Sve što je uspio uraditi za 87 godina života dao je svojim kolegama, istomišljenicima, humanistima. Njegova smrt 5. XII 1989. god. u Sarajevu je bila praćena viješću na Televiziji i tekstem "In memoiram" u listu "Oslobođenje". Sahranjen je na gradskom groblju Bare u Sarajevu.

Mr farm. Samuel Elazar

Smrt doajena istorije zdravstvene kulture Bosne i Hercegovine i Jugoslavije rastužila je brojne kolege, istoričare zdravstvene kulture, naučne i javne radnike,

prijatelje, njegove poštovaoce. Radi se o velikom gubitku za našu farmaciju, a posebno za istoriju medicine i farmacije.

Samuel Elazar rođen je u Gračanici 17. XII 1902. god. Sa deset godina preselio se u Sarajevo, gdje je nastavio školovanje. Farmaceutski fakultet završio je u Zagrebu 1931. god. Kao magistar farmacije radio je u Travniku, Livnu, Zenici i Sarajevu. U Zenici se sreo sa radničkim nedaćama, naročito rudarskim, o čemu će kasnije i pisati. Upoznao se, u ovom gradu, sa mnogim radničkim i sindikalnim funkcionerima različitih političkih uvjerenja /što će mu u životu pomoći za vrijeme rata, kada su njegovi sunarodnjaci Jevreji masovno stradali/. Aktivno se uključio u ilegalni pokret, snabdijevao je naše jedinice tako potrebnim sanitetskim materijalom. Više puta je hapšen i proganjan.

Od rane mladosti pokazivao je interes za biološke nauke i naučno istraživački rad. U početku je pisao o ljekovitom bilju, što mu je bila ljubav i specijalizacija. Njegova saradnja na tom polju sa mr farm. Aleksandrom - Acom Đuričićem rezultirala je edicijom "Ljekovito bilje i gljive" 1964. god., koja je imala više izdanja.

Proučavao je istoriju farmacije, a uz ovu istoriju Bosne i Hercegovine i istoriju španjolskih Jevreja. Ovaj rad je povezivao i proširio na istraživanja zdravstvene kulture u našoj zemlji i van nje. Posebno su značajni njegovi radovi iz oblasti razvoja farmacije u Bosni i Hercegovini, narodne medicine, higijensko tehničke zaštite na radu u XVII, XVIII i XIX stoljeću na našem tlu. Uvijek nastojeći da nedovoljno ispitanu i objelodanjenju zdravstvenu prošlost otrgne od zaborava napisao je sa mr farm. Aleksandrom Đuričićem djelo "Pregled istorije farmacije Bosne i Hercegovine", 1958., štampano u izdanju Zavoda za zdravstvenu zaštitu Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Ovo izvanredno interesantno djelo predstavlja sliku farmacijske kulturne prošlosti kroz vijekove. Djelo ima veliku naučnu vrijednost jer su pisci sakupili i sredili svu dokumentacijsku građu, članke i monografije koje se odnose na istoriju farmacije Bosne i Hercegovine i povezali u jednu celinu, što omogućava budućim istraživačima lakši rad i plodnija razmišljanja.

Samuela Elazara je interesovala istorija rudarstva. Istraživao je i proučavao tragove i ostatke rudarskih i metalurških radilišta, njihovu prošlost i rasutost po celoj našoj zemlji, a posebno u Bosni, Srbiji i Makedoniji. Njegovi radovi iz ove oblasti nas obavještavaju da su se rudarstvom bavili najstariji stanovnici Balkanskog poluostrva i da je taj rad bio sankcionisan različitim zakonskim aktima. Obradio je prvi zakon iz turskog "vakta" po visokom i uzvišenom fermanu sultana Sulejmana, sina Selim kana. Zakonik se odnosi na zaštitu pri radu i sprečavanje korupcije i protekcionastva, a potiče iz 1536. god.

Iz humanih razloga, saosjećajući sa narodom koji je sa Jevrejima najviše stradao u II svjetskom ratu, istraživao je i našao prvi autentični zapis o Romima koji potiče iz 1068. god. Početkom 11. vijeka, bježeći pred najezdom hordi Muhameda Gazinija, koje su upale u sjeverozapadnu Indiju, otpočela je velika seoba Roma. Na dugim putovanjima došlo je do miješanja sa ostalim nomadskim narodima, grupama, kulturama, običajima, legendama i vjerovanjima. Naročito interesovanje je usmjerio na istraživanja jezika i kulture Roma, vidovima liječenja i planiranju porodice kod istih ("Jezik i kultura Roma", u izdanju Instituta za proučavanje nacionalnih odnosa, Sarajevo, 1989).

Svoje sunarodnjake i njihovu kulturu je proučavao sa više aspekata. Napisao je veći broj eseja iz života i rada bosansko-hercegovačkih Jevreja. Poslije II svjetskog rata, nakon masovnog stradanja, ostalo ih je malo, a i ono što se vratilo iz zaroblje-

ništva živo, odselilo se u Izrael. "Ostalo nas je malo. Bojao sam se da će naša kultura potpuno nestati, te sam se dao na obnovu kulturnog blaga", Prihvatio se zadataka prikupljanja Španskih romansi u Sarajevu i Bosni. Od prikupljene građe napisao je knjigu "Jevrejsko-španjolski romansero", koja je u izdanju sarajevske "Svjetlosti" izašla 1987. god.

Ovim djelom je otrgnuta od zaborava jevrejsko-španjolska pjesma, a knjiga je ocijenjena kao izuzetno djelo sefardistike našeg i evropskog tla.

Ovaj neumorni kulturni i javni radnik je takode istraživao uticaj vjere na zdravstvenu kulturu našeg stanovništva i šire ("Uticaj islama na zdravstvenu kulturu Bosne i Hercegovine", Pro Medico, 2, Lek, Ljubljana, 1972). Pisao je o zdravstvenim radnicima koji su stizali na rad u Bosnu i Hercegovinu sa raznih strana od Evrope do Azije, i svojim radom unapređivali zdravlje i kulturu našeg naroda. O tome je referisao na naučnim sastancima istoričara zdravstvene kulture u našoj zemlji i van nje.

Stalno je ukazivao na bogatstvo kulturnog blaga Bosne i Hercegovine koje treba istraživati i o čemu treba pisati. Tako se prihvatio i pionirskog rada na katalogiziranju svih značajnih djela vezanih za zdravstvenu kulturu Bosne i Hercegovine, koja su zatečena u javnim i privatnim bibliotekama. Bibliografija ima djela sredena po abecednom redu, prema nazivu grane medicine na orijentalnim i evropskim jezicima. Nazivi knjiga na orijentalnim jezicima su prevedeni, čime se olakšava rad budućim stručnim i naučnim radnicima u oblasti medicine, farmacije, stomatologije, veterinarske medicine i srodnih grana (Elazar Samuel, Omanić Ajnija, "Bibliografija medicinskih djela u SR Bosni i Hercegovini do 1895. godine", Medicinska knjiga, Beograd-Zagreb, 1984.).

Samuel Elazar je uspješno djelovao u svim sredstvima informisanja. Kao renomirani kulturni i javni radnik napisao je veći broj zapaženih članaka u dnevnom listu "Oslobodenje", koji se odnose na zdravstvenu prošlost Sarajeva, Gračanice, Zenice, Breze, Vareša. Pisac je više dokumentarno-obrazovnih emisija Televizije Sarajevo, iz oblasti sefardistike i farmacije. Napisao je scenario za kratkometražni film "Zdravstvo Travnika" po Andrićevoj "Travničkoj hronici".

Njegova radna soba je pravi "zdravstveni muzej", koji će služiti budućim pokoljenjima za inspiraciju u radu, kakvu je posjedovao mr farm. Samuel Elazar.

Za naučno-istraživački, kulturni i javni rad, dobio je brojna priznanja, među kojima su Orden rada sa zlatnim vijencem i Povelja Saveza naučnih društava za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije, za doprinos osnivanju Saveza i plodan naučni rad.

Od brojnih funkcija koje je obavljao, spomenućemo da je bio jedan od osnivača Jugoslovenskog društva za istoriju medicine, farmacije i veterine, kasnije Naučnog društva za istoriju medicine, farmacije i veterine Jugoslavije, sada Saveza, i osnivač i prvi predsjednik Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Bosne i Hercegovine.

Bio je zapaženi i cijenjen aktivni učesnik mnogih simpozija, naučnih sastanaka i kongresa ovih naučnih društava, i saradnik u "Zbornicima radova" i saveznom časopisu "Acta historiae medicinae pharmaciae medicinae veterinariae".

Nabranje funkcija, priznanja i odlikovanja i njegovih naučnih radova ni izdaleka ne osvjetljava ovu izuzetnu ličnost. Bio je to čovjek visoke opšte kulture, erudit. Govorio je više stranih jezika. Brojna prepiska sa javnim i kulturnim radnicima, državniciima i diplomatama, naučnicima iz naše zemlje i inostranstva govori o njegovom obrazovanju i humanosti, dominantnim osobinama Elazarove ličnosti. Njegova

usmjerenost na intelektualni rad ostala je u zenitu do kraja života. Bio je zaokupljen svojim radom i vjerovao je da će uspješno okončati. Smrt ga je zatekla na studiji o Ruždi-paši i njegovoj vladavini u Bosni.

Desetak dana prije njegove smrti, novinarka sarajevskog lista "Valter", Alma Kazazić, vodila je intervju sa Elazarom u domu Elazarovih. Taj intervju je objavljen pod naslovom "U čepinu nema džepova", što je bio životni moto Samuela Elazara. Novinarka je napisala: "Elazar nam je postavio pitanje, da li znamo šta je čepin? Potom je objasnio da je to mrtvačka košulja u koju se umotavaju Jevreji i Muslimani. Poslovica "U čepinu nema džepova" znači da se na onaj svijet ne može ništa ponijeti. Tako ni ja nemam namjeru ništa da odnesem "tamo". Pred odlazak u penziju obišao sam sve apoteke u gradu i svojim kolegama dao svoje recepte da se prepišu. Nek imaju i nek me se sjećaju ..."

Magistar farmacije Samuel Elazar se svojim radom i humanošću dostojno odužio svome narodu, svojoj Bosni i Hercegovini, svojoj Jugoslaviji. Rastajemo se od njega, ali ne i od njegovih djela, koja su ostala kao najbolji stimulans onima koji ga slijede.

Završavajući sjećanje na mr farm. Samuela Elazara, još jednom moramo istaknuti njegove etičke, intelektualne i građanske vrline, čime treba da se ponosi njegova porodica, njegov narod, Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Bosne i Hercegovine i Savez naučnih društava za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije.

Slava i hvala ovom velikom i zaslužnom trudbeniku na proučavanju istorije naše zdravstvene kulture.

Doc. dr Ajnija Ibrulj-Omanić

In memory

UDC 92/61/93/497.1

DR MED. ANETA JANAČKOVIĆ – TOMČOVA
(5. IX 1900 – 3. I 1989)

Početakom 1989. god. umro je još jedan lekar iz plejade naših starih lekara i ujedno i prva žena lekar iz Makedonije. 3. I 1989. god. preminula je u Novom Sadu, gde je i skromno sahranjena, dr med. Aneta Janačković (Janakieva) – Tomčova.

Slika br. 1. Dr med. Aneta Janačković-Tomčova

Rođena je 5. IX 1900. god. u Strumici (SR Makedonija). Školovanje je započela u rodnoj Strumici na grčkom jeziku, da bi u teških godinama Balkanskih ratova i I svetskog rata školovanje nastavila na bugarskom jeziku. Gimnaziju je završila 1918. god. u Bugarskoj u gradu Čustendilu.